

Door: Noa Hamacher,

dr. Patrick Witte en Karin Snel MSc

Datum: 29-08-2018

Rapportage Floodlabel

Inleiding:

Floodlabel is een Europees project die bedoeld is om huiseigenaren bewust te maken van overstromingsrisico's en ze te informeren over en te stimuleren tot passende preventie maatregelen.

In dit beknopte rapportage worden de uitkomsten van de verzamelde data gepresenteerd. Er zijn interviews afgelegd bij huiseigenaren in de gemeenten Dordrecht, Venlo en Zwolle. Er zijn 27 interviews afgelegd bij huiseigenaren en 3 bij deskundigen op het gebied van overstromingen of waterbeheer. Deze interviews horen bij de eerste fase van het project waarbij wordt gekeken naar het bewustzijn van huiseigenaren en hoe de communicatie op dit moment gaat rondom overstromingen. Hierdoor kan er in de volgende fase worden gekeken hoe de communicatie kan worden verbeterd om het bewustzijn te versterken.

Resultaten vragenlijst:

Verschil tussen wateroverlast en overstromingen:

Wat is volgens u het verschil tussen overstromingen en wateroverlast?

Wateroverlast:

Regenval	14
Water op straat	13
Ik heb last	7
Eigen oorzaken	4
Geen gevaar	3
Grondwater	2
Regelmatig	1
Tijdelijk	1

Overstroming:

Water in huis	21
Vanuit de rivier / dijken breken	15
Water op straat / water waar het niet hoort	8
Gevaar	6
Schade	4

*Er werden meerdere antwoorden gegeven

**27 respondenten

De meerderheid van de respondenten geeft aan dat de oorzaak van wateroverlast hevige neerslag is. Ook wordt er enkele keren aangegeven dat wateroverlast kan ontstaan door eigen oorzaken zoals een kapotte wasmachine, gesprongen waterleiding of een plaatselijke defecte riolering. Daarnaast geven respondenten aan dat er sprake van wateroverlast is als er water op straat staat doordat het riool de grote hoeveelheid water niet aankan.

Veel respondenten geven aan dat te veel water in een rivier de oorzaak van een overstroming is. Zij geven aan dat een overstroming ontstaat doordat er water over de dijken stroomt of doordat de dijken doorbreken. Ook geven veel respondenten aan dat er sprake van een overstroming is als er water in huis staat.

“Wateroverlast is denk ik vooral buiten voor mij, omdat ik daar in huis niet zoveel last van heb. Maar bij een overstroming komt het echt binnen” (Zwolle, Correlistraat 47).

Daarnaast geven veel respondenten aan dat wateroverlast als minder gevaarlijk wordt gezien dan een overstroming. Zo geven zeven respondenten aan dat zij bij wateroverlast alleen last hebben, maar dat er bij een overstroming echt sprake is van gevaar.

“Wateroverlast is denk ik een beetje natte voeten. Een overstroming is echt wanneer je weg moet, dat het hoog komt en je hele huis onder zit, vooral met modder. Alle laadjes van de keukens met modder” (Zwolle, Fluessen 12).

“Wateroverlast is niet levensbedreigend, een overstroming kan dat wel zijn” (Dordrecht, Florrestraat 90).

Onderstaande citaat is eigenlijk een samenvatting van wat het merendeel van de respondenten verstaat onder de begrippen wateroverlast en overstroming.

“Wateroverlast kan je hebben doordat er een flinke regenbui is gevallen, dat de riolering het niet aan kan, dan blijft er water in de straten staan en dan heb je echt wateroverlast. Maar als je een overstroming hebt, komt het water echt je huis in en dan staat het echt centimeters hoog. En dat is bij wateroverlast niet” (Zwolle, Leie 14).

Opvallend is dat respondent (Zwolle, Fluessen 26) niet aangeeft dat het verschil tussen een overstroming en wateroverlast te maken heeft met de hoogte van het water, maar dat wateroverlast tijdelijk is en een overstroming niet. Wateroverlast zou sneller uit zichzelf worden opgelost.

Grootste verschillen wateroverlast en overstromingen:

- ❖ **Vershil in oorzaak:**
Wateroverlast door hevige neerslag.
Overstroming door hoog water in rivier.
- ❖ **Vershil waar het water komt te staan:**
Bij wateroverlast water op straat.
Bij overstroming water in huis.
- ❖ **Vershil in gevaar:**
Wateroverlast wordt als minder gevaarlijk gezien dan een overstroming.

Uit de antwoorden van de respondenten is gebleken dat de respondenten zich bewust zijn van wat een overstroming is en wat wateroverlast is, en wat de verschillen tussen deze twee begrippen zijn. Wat opviel is dat de meeste respondenten bij de eerste vragen van het interview: 'Wat verstaat u onder een overstroming? Wat betekent een overstroming voor u?' vrij eenvoudig reageerde. Hierna kwam de bovenstaande vraag: 'Wat is volgens u het verschil tussen overstromingen en wateroverlast?', hierbij werd opgemerkt dat de respondenten nu wat langer na gingen denken over de vraag en met meer detail over een overstroming spraken.

Eigen maatregelen:

Heeft u maatregelen genomen om uw huis te beschermen tegen overstromingen?

Veruit de meeste respondenten hebben geen maatregelen genomen om hun eigen huis te beschermen tegen overstromingen. Opvallend is dat 12 van 13 respondenten uit Zwolle geen maatregelen hebben genomen.

6 van de 27 respondenten geven als reden dat eigen maatregelen niet helpen.

"Nee, ook niet, helemaal niet. Nee wat zou ik moeten doen? Zandzakken voor de deur, dat helpt maar zo'n stukje misschien" (Zwolle, Leie 31).

"Dat heeft geen enkele zin" (Venlo, Roskam 41).

Geen maatregelen genomen	19
In tuin geen / minder tegels	3
Apparatuur / meubelen hoger	2
Huis / tuin opgehoogd	2
Waterbassin	2
Schotten	1
Zandzakken	1
Pomp	1
Kelder waterdicht gemaakt	1
Extra regenpijp	1
Tegelvloer	1

*Er werden meerdere antwoorden gegeven

**27 respondenten

Ook geven vier respondenten aan dat ze niet weten wat voor maatregelen ze zouden kunnen nemen.

"Ik ben hier pas net komen wonen. Maar ik zou ook niet zo goed weten wat ik ook echt zou kunnen doen" (Venlo, Tiberstraat 22).

Een respondent in Zwolle gaf aan dat ze geen maatregelen heeft genomen, omdat een overstroming of wateroverlast bijna nooit voorkomt.

“Misschien komt dat nog, als het echt met de regenval, dat het vaker gaat gebeuren ofzo, dat je dan misschien toch.. Maar nu niet.” (Zwolle, Fluessen 26).

Opvallend is dat respondenten vaak aangaven dat zijn geen maatregelen hadden genomen, maar dat later uit het interview naar voren kwam dat zij dit toch hadden gedaan. Zo waren er respondenten die na wateroverlast een pomp hadden gebruikt om het water weg te pompen.

Mensen die wel aangaven dat zij eigen maatregelen hebben genomen kiezen vaak voor geen of minder tegels in hun tuin of om apparatuur als ijskast, wasmachine, droger en meubelen een stukje hoger te plaatsen door dit bijvoorbeeld op een pallet te zetten of door het naar een hogere verdieping te verplaatsen. Ook gaf respondent (Venlo, Theemsstraat 39) aan dat na de overstroming in Venlo het huis hoger is gebouwd en gaf respondent (Dordrecht, Boeroestraat 88) aan dat zij de tuin hadden opgehoogd. Daarnaast gaven twee respondenten uit Dordrecht aan dat zij een waterbassin in de tuin hebben gemaakt waar zij water in opslaan. Verder gaven enkele respondenten aan dat zij schotten of zandzakken voor de deur hadden gezet bij een overstroming, een pomp hadden gebruikt om water uit huis te pompen, de kelder waterdicht hadden gemaakt, een extra regenpijp hebben bijgemaakt en een tegelvloer in huis hebben aangelegd.

Eigen maatregelen in samenhang met **ervaring met overstromingen**:

Heeft u ervaring met overstromingen?

Een prognose is dat mensen die geen ervaring hebben met overstromingen ook minder snel eigen maatregelen nemen, omdat zij geen ervaring hebben met de gevolgen van een overstroming en daardoor minder noodzaak voelen om maatregelen te nemen en minder kennis hebben over wat zij zouden kunnen doen.

Op de vraag: heeft u ervaring met overstromingen? Geven 17 van de 27 respondenten aan dat zij geen ervaring hebben met overstromingen. Vier mensen in Venlo, vier in Dordrecht en twee mensen in Zwolle geven aan dat zij wel ervaring hebben gehad met een overstroming of meerdere overstromingen. De respondenten die aangeven dat zij geen ervaring hebben gehad met een overstroming geven wel vaak aan dat zij ervaring hebben gehad met wateroverlast. Elf respondenten gaven aan dat zij last hebben gehad van wateroverlast. Voorbeelden hiervan zijn lekkages, water in de kelder en grote plassen op straat doordat het riool een grote hoeveelheid water niet aankan.

13 van de 17 respondenten die geen ervaring hebben met een overstroming hebben ook geen maatregelen genomen. Alle respondenten (zes) die geen ervaring hebben met wateroverlast hebben ook geen eigen maatregelen genomen. Hieruit kan een voorzichtige conclusie worden getrokken dat het hebben van een ervaring met wateroverlast of een overstroming in samenhang is met het nemen van maatregelen.

Eigen maatregelen in samenhang met **verwachting overstroming in gemeente:**

In hoeverre verwacht u dat uw gemeente de komende jaren te maken krijgt met overstromingen?

Een prognose is dat mensen die verwachten dat de kans op een overstroming in een gemeente klein is minder snel eigen maatregelen nemen, omdat zij denken dat maatregelen niet nodig zijn.

Op de vraag: In hoeverre verwacht u dat uw gemeente de komende jaren te maken krijgt met overstromingen? Geeft het merendeel van de respondenten aan dat zij verwachten dat de kans dat er een overstroming in de komende jaren plaats zal vinden klein is.

Klein	16
Groot	11

Deze respondenten geven aan dat ze vertrouwen hebben in de huidige beschermingsmaatregelen of toekomstige beschermingsmaatregelen van de gemeente.

	Kans klein	Kans groot
Dordrecht	4	4
Venlo	5	1
Zwolle	7	6

*“Ja, ik denk dat Zwolle er aardig wat aan doet op dit moment”
(Zwolle, Fluessen 11).*

Toch zijn er ook veel respondenten die wel aangeven dat zij denken dat er een overstroming kan plaatsvinden. Als reden wordt slechts één keer gegeven dat dit komt door de gemeente:

“Ja, dat is heel erg moeilijk. Ik weet dat er heel veel zwakke punten in de dijken zijn en mij zou het niet verwonderen als het vandaag of morgen weer een keer gebeurt. Ik heb heel weinig vertrouwen in de gemeente Venlo” (Venlo, Roskam 18).

In alle andere gevallen gaven respondenten aan dat ze de kans op een overstroming groot achtten door de verandering van het klimaat en niet zozeer door het handelen van de gemeente.

“Als je kijkt naar de klimaatverandering, denk ik wel dat we meer te maken krijgen met overstromingen. En ik vind dat we daar eigenlijk ook iets alerter op zouden moeten zijn” (Dordrecht, Boeroestraat 88).

“Ja tuurlijk. We kijken mondiaal, we kijken gewoon verder dan Nederland en we zien dat er heel veel dingen fout gaan in de wereld. Dat is een optelsom van alles, we moeten terug met die milieu afspraken. . . . We zitten vast aan het aardgas, we zitten vast aan aardolie, de vliegtuigen vliegen nog op kerosine. We zijn bezig in een rap tempo ons milieu te verpesten” (Zwolle, Leie 31).

11 van de 16 respondenten die de kans op een overstroming in de gemeente klein achtten, hebben ook geen eigen maatregelen genomen. Hieruit kan een voorzichtige conclusie worden getrokken dat de kans op een overstroming in de gemeente in samenhang is met het nemen van maatregelen.

Eigen maatregelen en verantwoordelijkheid voor het verminderen van overstromingskansen:

Hoe is volgens u de verantwoordelijkheid voor het verminderen van de overstromingskansen van uw huis verdeeld?

Op de vraag Hoe is volgens u de verantwoordelijkheid voor het verminderen van de overstromingskansen van uw huis verdeeld? Hebben veruit de meeste respondenten aangegeven dat de verantwoordelijkheid van de overstromingskansen van hun huis bij de overheid ligt en niet bij de burger zelf. Echter zijn er maar 5 van de 22 respondenten die aangeven dat op een schaal van 1 tot 10, de volledige verantwoordelijkheid bij de overheid ligt. De meeste respondenten vinden dat de verantwoordelijkheid tussen de 6 en 10 bij de overheid ligt.

Overheid	22
Midden	4
Bewoner	1

Respondenten geven aan dat de overheid vooral verantwoordelijk is, omdat de mensen zelf weinig kunnen doen of kennis missen over wat zij zouden kunnen doen.

“Nou ik dacht de overheid, want wat kan ik doen? Ik kan het water toch niet tegen houden, ik zeg net ik kan wel een paar schotten neerzetten, maar dan komt het via de kruipruimte binnen” (Zwolle, Fluessen 12).

“Maar ik denk ook dat mensen niet weten, iedere particulier wat die zou kunnen doen” (Dordrecht, Floresstraat 90).

Ook gaf een respondent aan dat de verantwoordelijkheid bij de overheid ligt, omdat zij de taak van het verminderen van de overstromingskansen zelf heeft opgenomen.

“Omdat ze ook die taak op zich nemen en wij via het waterschap daarvoor betalen. En dat zij die verantwoordelijkheid maken dus ik ben verplicht waterschap heffing te betalen en dat geld wordt daarvoor gebruikt (Venlo, Theemsstraat 39).”

Daarnaast geven meerdere respondenten aan dat de verantwoordelijkheid voor de gehele rivier bij overheid ligt, maar dat bewoners zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen woning.

“Ik denk de woning misschien iets meer is voor onszelf, en de overheid moet gewoon de rivier zelf in de gaten houden” (Zwolle, Klooienberglaan 1).

“Ik denk dat dat bij beide wel ligt, dat je een beetje in het midden moet gaan zitten. Je bent zelf verantwoordelijk voor je eigen huis maar de overheid moet weer zorgen dat de dijken stevig genoeg zijn en de riolering het aan kan zeg maar” (Zwolle, Fluessen 11).

“Ja goed uiteindelijk zijn ze allebei verantwoordelijk. De overheid voor de informatie en de bewoner voor het verlaten van het huis en het zo achterlaten dat daar zo min mogelijk schade kan ontstaan. Dat betekent alles wat je onder hebt, moet naar boven” (Venlo, Tiberstraat 2).

Respondent (Venlo, Tibberstraat 22) geeft aan dat de bewoner ook verantwoordelijk is, omdat zijzelf in een regio is gaan wonen waar er een kans is op overstromingen.

“Ik denk meer in de zin van als bewoner weet je bewust dat je in een regio woont waar overstromingskansen zijn. Maar aan de andere kant vind ik dat de overheid verantwoordelijk is dat de dijken enzo beschermd blijven en dat ook met het oog op de toekomst voldoende blijft” (Venlo, Tibberstraat 22).

De meeste respondenten vinden dus dat de grootste verantwoordelijkheid van overstromingskansen bij de overheid ligt en niet bij zichzelf als burger. Doordat zijzelf minder verantwoordelijkheid voelen is de prognose dat het merendeel van deze respondenten ook geen eigen maatregelen heeft genomen. Vijf van de zes respondenten die de verantwoordelijkheid voor het verminderen van de overstromingskansen voor 100 procent bij de overheid vinden liggen heeft helemaal geen maatregelen genomen. Dordrecht, Soembastraat 81 heeft wel maatregelen genomen, omdat deze respondent regelmatig last heeft van wateroverlast. Deze respondent heeft een waterbassin in de tuin aangelegd en apparatuur op blokken en pallets gezet. 16 van de 24 respondenten die de verantwoordelijkheid voor het grootste deel bij de overheid vinden liggen, hebben geen maatregelen genomen. Hieruit kan een voorzichtige conclusie worden getrokken dat de verantwoordelijkheid van overstromingskansen in samenhang is met het nemen van maatregelen.

Wijze van informeren:

Hoe wilt u het liefst geïnformeerd worden over de overstromingsrisico's van uw huis?

Op de vraag 'Hoe wilt u het liefst geïnformeerd worden over de overstromingsrisico's van uw huis?' worden veel verschillende antwoorden genoemd. Vaak wordt er onderscheid gemaakt in een situatie waarin er nog niet veel aan de hand is en een acute, dreigende situatie. De meeste respondenten geven aan dat ze in het eerste geval geïnformeerd willen worden via lokaal nieuws. Vaak wordt het internet, e-mail, wijkkrant en de radio genoemd. Bij een dreigende situatie willen de meeste respondenten geïnformeerd worden via een alarm zoals Burgernet.

Burgernet / alarm	8
Internet	8
E-mail	7
Wijkkrant	6
Radio	4
Televisie	3
Folders	3
Post	3
Website van gemeente	2
Nieuwsbrief	1

*Er werden meerdere antwoorden gegeven

**27 respondenten

"Koude fase is de voorbereidingsfase, dan is er niets aan de hand. Bij de warme fase komt het water eraan. Als het echt aan de hand is. Dan zeg ik, daar hebben we onze sirenes voor, we hebben een alert, dan moet je dat allemaal starten" (Dordrecht, Soembastraat 43).

Respondent (Venlo, Tiberstraat 18) geeft aan dat bij een acute situatie de smartphone erg handig is, omdat daarbij veel mensen bereikt kunnen worden, maar dat ouderen mensen bereikt kunnen worden door de radio, lokale omroep.

Wat opvalt is dat respondent (Boeroestraat 88) aangeeft dat de overheid ook een stimulerende rol mag hebben. Er werd aangegeven dat de gemeente wel eens een mailtje stuurt als er sprake is van een dreigende situatie of niet. Maar dat er niets wordt gedaan aan het stimuleren van maatregelen voor het opslaan van water.

"Ik vind dat ze vanuit de overheid wel meer kunnen zeggen "van joh". Kijk je ziet nu al aan bepaalde gemeentes dat dat die bijvoorbeeld tegen de bewoners zeggen "nou, je burens hebben allemaal heel veel steen". Kijk daar heb ik ook last van, als zij dat niet aanpassen, als het water niet weg kan, komt het toch bij mij naar binnen. Dus ik vind dat vanuit de overheid wel gestimuleerd mag worden."

Een uitzondering was het antwoord van respondent (Venlo, Roskam 18). Als antwoord werd gegeven dat het enige geschikte informatiemiddel de brief is.

“Een brief, dat is eigenlijk, zo gauw als het eerste water, dan gaat het internet eruit en dan heb je ook geen internet. En we hebben toevallig van de week al twee keer stroom uitval gehad. Dan heb je ook niets aan de televisie. Dus een brief, huis aan huis, is de enige optie”.

Toelichting:

Onderstaande interviewvragen zijn niet gebruikt in het rapportage.

- 1 *Wat verstaat u onder een overstroming? Wat betekent een overstroming voor u?*
- 5 *Wat verwacht u is de kans op een overstroming in uw woonwijk?*
- 7 *Kunt u voorbeelden noemen van beschermingsmaatregelen tegen overstromingen in de omgeving van uw huis?*

De antwoorden op vraag 1 en 5 hadden overlap met andere vragen. Bij vraag 1 was dit vraag 1b: Wat is volgens u het verschil tussen overstromingen en wateroverlast? Waarbij vaak werd uitgelegd wat de respondent onder een overstroming verstaat en wat dit voor diegene betekent.

Vraag 5 had overlap met vraag 3: In hoeverre verwacht u dat uw gemeente de komende jaren te maken krijgt met overstromingen? Vraag 7 is van belang voor het onderzoek, omdat hieruit blijkt of een huiseigenaar weet heeft van beschermingsmaatregelen die in de omgeving worden genomen en daarmee blijkt of de huiseigenaar ervan bewust is wat er wordt gedaan en waarom. Echter geven respondenten zeer uiteenlopende antwoorden op deze vraag en beantwoorden zij de vraag in enkele gevallen niet. Hierdoor was het niet mogelijk deze vraag te gebruiken voor dit rapportage.

Daarnaast ben ik mij ervan bewust dat ik bij de citaten niet de anonimiteit van de geïnterviewde heb gewaarborgd. Echter kon ik de respondenten niet nummeren doordat de interviews niet op chronologische volgorde zijn gestuurd waardoor de nummers onjuist zouden zijn bij de interviews.

Conclusie en discussie:

De afgelopen maanden is er data verzameld met betrekking tot de percepties en wensen van huiseigenaren in de gemeenten Dordrecht, Venlo en Zwolle. Uit de data kwam naar voren dat er een verschil zit tussen een overstroming en wateroverlast in de oorzaak, plek waar het water komt te staan en de mate van gevaar. De respondenten zijn zich bewust van een overstroming en wateroverlast inhoudt en wat de verschillen tussen zijn. Ook blijkt dat het merendeel van de respondenten niet verwacht dat er in de gemeente een overstroming plaats zal vinden in de komende jaren. Zij verwachtten dit niet, omdat zij vertrouwen hebben in de beschermingsmaatregelen van de gemeenten. Daarnaast hebben de meeste respondenten geen eigen maatregelen genomen tegen overstromingen of wateroverlast. Zij denken dat dit geen zin heeft of weten niet goed wat voor maatregelen zij zouden kunnen nemen. Waarom een respondent geen maatregelen heeft genomen kan in samenhang worden gezien met het hebben van ervaring met wateroverlast of een overstroming, de kans op een overstroming in de gemeente en bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor overstromingskansen. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat de verantwoordelijkheid van overstromingskansen bij de overheid ligt en niet bij de burger zelf. Respondenten geven aan dat de overheid vooral verantwoordelijk is, omdat de mensen zelf weinig kunnen doen of kennis missen over wat zij zouden kunnen doen. Wel geven maar enkele respondenten aan dat zij de verantwoordelijkheid voor 100 procent bij de overheid vinden liggen. Ten slotte is uit de data gebleken dat respondenten in een dreigende situatie geïnformeerd willen worden via een alarm zoals bijvoorbeeld Burgernet en in een niet dreigende situatie door middel van internet, e-mail en de wijkkrant.

Uit de data is gebleken dat de huiseigenaren in de gemeente Dordrecht, Venlo en Zwolle zich bewust zijn rondom overstromingen. De respondenten weten wat een overstroming is en kunnen uitleggen wat het verschil tussen een overstroming en wateroverlast is. Ook wordt er geredeneerd waarom zij verwachtten dat de kans op een overstroming in de gemeente groot of klein is, waarom zij wel of geen maatregelen hebben genomen en waarom zij de verantwoordelijkheid voor het verminderen van overstromingskansen op een bepaalde manier hebben verdeeld. Op de vraag: 'Hoe wilt u het liefst geïnformeerd worden over de overstromingsrisico's van uw huis?' geven veel respondenten aan dat zijzelf al wel eens naar informatie zoeken. Hieruit blijkt ook dat veel huiseigenaren in de gemeenten zich bewust zijn van het feit dat zij in een risicogebied wonen.